

Н. Мова,
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. С.В. Щербак,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ПРОБЛЕМИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

З 1996 р. Верховна Рада України встановила обов'язковий судовий порядок усиновлення дітей. Враховуючи практику розгляду справ цієї категорії протягом 12 років, в українському законодавстві існує чимало невирішених питань. Серед них – застосування судами іноземного законодавства.

Як вважає О.О. Грабовська, застосовуючи лише внутрішнє законодавство України, не можна бути впевненими у тому, що усиновлення дитини іноземними громадянами повною мірою відповідатиме її інтересам.

Поки в Україні немає можливості на державному рівні видавати збірники міжнародного права, як це відбувається у Німеччині, Великій Британії, вважаємо необхідним ввести до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2003 р. № 1377 “Про затвердження Порядку ведення обліку дітей, які можуть бути усиновлені, осіб, які бажають усиновити дитину, та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після усиновлення” пункт, яким зобов'язати іноземних громадян – кандидатів в усиновителі надавати витяг з законодавства країни свого проживання щодо основних вимог, встановлених для міжнародного усиновлення дітей.

Друга особливість стосується заяви про усиновлення. Враховуючи досвід інших держав, потрібно встановити певні вимоги до написання заяви, оскільки не кожен знає, що писати в ній.

На розгляд справ щодо усиновлення не з'являються представники державних органів, інші зацікавлені особи, тому необхідна обов'язкова участь прокурора в справах цієї категорії як суб'єкту для одержання висновку. Тому пропонуємо ч. 1 ст. 254 ЦПК доповнити таким змістом: “...Справи щодо усиновлення дітей іноземними громадянами повинні розглядатися також за участю прокурора”.

Згідно зі ст. 211 СК України усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа не молодша 21 року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини. Постає питання, чи слід визнавати 21-річну особу такою, яка здатна забезпечити належне виховання й утримання дитини. Все ж, на нашу думку, усиновлювачем може бути особа, якій виповнилось хоча б 25 років – вік, коли особа здобула вищу освіту, має постійне місце роботи, незначний, але життєвий досвід. Тому пропонуємо ч. 1 ст. 211 викласти в такій редакції: “Усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа, якій на день ухвалення рішення щодо усиновлення виповнилось 25 років. Вік усиновителя не повинен перевищувати 45 років”.

Ще однією умовою щодо усиновлення є вільна згода самої дитини, але це питання потребує деякого роз'яснення. З огляду на неналежне регулювання законодавством України питання щодо згоди дитини на її усиновлення пропонується ч. 1 ст. 218 СК України викласти в такій редакції: “Для

усиновлення дитини потрібна її згода. Згода дитини, яка досягла 10-річного віку, дається особисто дитиною у письмовій формі. Згоду дитини віком до 10 років оформлює психолог дитячого закладу, в якому утримується дитина. Усиновлення провадиться без згоди дитини, якщо вона у зв'язку з віком або станом здоров'я не усвідомлює факту усиновлення або проживає в сім'ї усиновлювачів і вважає їх своїми батьками”.

Особливість справ даної категорії полягає й у тому, що іноземці усиновлюють, в основному, хворих дітей. Виникає питання про те, чи буде усиновленій дитині надаватися медична допомога і чи буде вона достатньою? На жаль, ця проблема залишилась прогалиною в чинному законодавстві. У зв'язку з цим пропонується п. 10 Порядку усиновлення, а також п. 3 ст. 252 нового ЦПК доповнити положенням такого змісту: “Письмове зобов'язання усиновителя в разі усиновлення хворої дитини про надання їй кваліфікованої медичної допомоги”.

З 1996 р. до різних країн було усиновлено понад 12 тис. дітей. Нині українські діти всиновлюються до 32-х країн світу. Найбільша кількість усиновлених дітей перебуває на консульському обліку в США, Італії, Іспанії, Франції, Ізраїлі та ФРН. Серед них є країни з невисоким рівнем та нестабільною політичною ситуацією, зокрема Колумбія, Гватемала, Іран, Румунія, Аргентина.

На сьогоднішній день громадська думка схиляється до того, що це є кращим варіантом для дитини. Але приводів для негативних відгуків щодо міжнародного усиновлення достатньо: до суду заявники не з'являються, довідки надають фальшиві, терміни порушуються, подальша доля дітей не завжди відома.

Нашому законодавцю давно вже пора наважитися приєднатися до Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництва у галузі міжнародного усиновлення 1993 р., одним з найбільших досягнень якої є створення центральних відділень, які будуть контролювати виїзд і прибуття усиновлених дітей у країну проживання усиновлювачів.

Мова, Н.В. Проблеми розгляду справ щодо усиновлення українських дітей іноземними громадянами [Текст] / Н.В. Мова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: зб. тез доп. XI Науково-практичної конференції студентів (22 квітня 2008 р.) та XII Науково-практичної конференції студентів (23 квітня 2009 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2009. – С. 30-31.